

- 4) треба дбати про збагачення власного словника, використовувати слова-синоніми для уникнення одноманітності викладу думки;
- 5) не виправданим є непотрібне повторення слів [1, с.25-55].

На переконання науковця, лише дотримуючись цих вимог, матимемо «добре вироблену літературну мову», яка «завжди підносить духа, підвищує честь свого народу, підвищує культуру його» [1, с.12].

Отже, проаналізувавши праці І. Огієнка, констатуємо, що на формування мовних стандартів великою мірою впливає осмислення вченими народної мови як основи для такого процесу, а також рівень володіння мовою інтелігенції, письменників, церкви. Підсумовуючи викладене, варто наголосити на тому, що проблематика, яку аналізує І. Огієнко залишається актуальною і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Лларіон (Митрополит). Наша літературна мова: Як писати й говорити по-літературному / Лларіон (Митрополит). – Вінніпег, 1959. – 463 с.
2. Масенко Л.Т. Українська мова у ХХ столітті: історія лінгвоциду : документи і матеріали / Л.Т. Масенко. – К. : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2005. – 399 с.
3. Огієнко І. Передмова / І. Огієнко // Український стилістичний словник : підручна книга для вивчення української літературної мови. – Вінніпег, 1978. – Вид. 2. – С. 2-11.
4. Огієнко І.І. (Митрополит Лларіон). Історія української літературної мови / І.І. Огієнко (Митрополит Лларіон) ; [упоряд. авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М.С. Тимошик]. – К. : Либідь, 1995. – 388 с.
5. Огієнко І.І. (Митрополит Лларіон). Історія української літературної мови / І.І. Огієнко (Митрополит Лларіон) ; упоряд., авт. передмови і коментарів М.С. Тимошик. – 2-ге вид., випр. – К. : Наша культура і наука, 2004. – 436 с.

The article analyzes I. Ohijenko's views on standardization of the Ukrainian literary language. The factors of forming of the literary standards being characterized.

Key words: Ukrainian literary language, process of standardization, national language.

Отримано: 16.02.2015 р.

УДК 811.163.1:821.161.2-1

О. М. Мозолук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТАРΟΣЛОВ'ЯНІЗМИ В РЕЛІГІЙНІЙ ПОЕЗІЇ «ФІЛОСОФСЬКІ МІСТЕРІЇ» ІВАНА ОГІЄНКА

Автор статті характеризує вживання старослов'янizmів у релігійній поезії «Філософські містерії» Івана Огієнка, без яких неможливо, звичайно, уявити український духовний стиль і які, зберігаючи південнослов'янські риси, виділяються за фонетичними, словотвірними та лексичними ознаками.

Ключові слова: старослов'янizmи, релігійна поезія, містерії, старослов'янська мова, фонетичні ознаки, словотвірні ознаки, лексичні ознаки.

«Слово нам спущене Згори. Тому література – це служіння на підтримку в людині духу доброчесності, жадання досконалості, наближення до Бога» [3, с.56].

Огієнкове слово є світлою тінню Слова предковичного, яке ні з ким не за-гравало, було й залишається таким природним, налаштованим на мир, спокій, душевний лад, глибоко закріплене в християнську совісність.

Його поетичні твори вражають силою духу, вічної правди, неперевершеної любові до людини. Кожне слово митрополита Іларіона пропущене насамперед через серце, а отже, створює гармонію сприйняття, має власне забарвлення, тональність, чудодійну енергетику, дарує відчуття величі й бажання читати й перечитувати його унікальну художню спадщину, що вражає самотністю, багатогранністю, широтою мистецького таланту.

Кожний день, прожитий на цій, Богом даній землі, є для всіх нас «новим даром, чистою сторінкою, на якій ми можемо щось записати» [12, с.171], але для цього, звісно, треба мати міцний духовний фундамент, закладений ще в лоні матері, пізніше укріплений через виховання в родині, школі, а також за допомоги доброї літератури, яка формує духовний скелет дитини, молодій людині чи будь-кого іншого. Єдине, що залежить від нас, – це внутрішнє бажання змінитися, стати кращими, навчитися відчувати у своєму серці дивовижну любов і доброту Бога, який прийшов у світ і просить, аби ми дозволили йому врятувати нас.

Іван Огієнко глибоко вірив у Бога, щоденно і безкорисливо служив йому й українському народові своєю відданою працею як митрополит і як талановитий письменець, який своїм художнім творінням кликав і зараз кличе нас на пробісок світла в темноті. Щоправда, автор релігійної поезії був упевнений, що для її сприйняття треба мати відкрите серце, наповнене любов'ю, оскільки правдиво бачити можна тільки серцем, якому довіряєш. Ось його слова: «Читачу, коли в тебе в душі горить зоряно Божий Огонь, то релігійна поезія буде люба й зрозуміла тобі. Коли ж у душі твоїй холод осінній, коли Божа Любов вигасла в тебе, – ти не зрозумієш її, вона буде тобі чужою...» [7, с.326].

«Філософські містерії» Івана Огієнка свідчать про достойне відродження в сучасній українській літературі призабутої давньої традиції, започаткованої студентами і викладачами Києво-Могилянської академії з метою створення «своєрідних літературних творів духовного спрямування, героями яких, поряд із землянами, виступають і небожителі» [11, с.226]. Відзначимо, що саме твори цього літературного жанру мають особливе містичне звучання і є вершиною переосмислення християнських символів. Проти світлого Божественного начала виступає темне і містичне зло, диявол, смерть [5, с.22]. Проте митрополит Іларіон переконливо і водночас ненав'язливо доводить, що творцем усього на землі: і людини, і природи, і мови – є Бог, про що свідчать рядки з містерій:

*Земля – Господнє то творіння,
І скрізь в ній знати Божі Руки,
І шлють Творцеві Піснопіння
І гори, і ліси, і луки [7, с.37];
Пізнають Господнє всюди змога,
На кроці кожному – Краса,
Краса ж приводить нас до Бога,
Вона – путь проста в Небеса [7, с.38];
На благо Людині
Господь створив Мову,
Щоб крила орлині
Росли на обнову [7, с.298].*

Автор нічого не нав'язує читачеві, дає йому свободу вибору. Натомість художній (тривожно загадковий) образ, який пульсує у кожній фразі його релігійних філософських творів, безсумнівно, впливає на душу, змінюючи її по краплі. Таке диво може творити лише геній, для котрого слово, вміло вилетене у

строфи, несе енергетику думки й образу, світиться зсередини свіжістю, мудрістю, загадковістю, а подекуди створює атмосферу високого стилю, давнини...

Мета нашої статті – виявити й охарактеризувати вживання старослов'янських нізмів, які виділяються за фонетичними, словотвірними та лексичними ознаками в релігійній поезії «Філософські містерії» Івана Огієнка, що не було предметом спеціального дослідження.

Мова – наш духовний одяг, це дар, який живе в середині нас і генетично передається з покоління в покоління. Для митрополита Іларіона мова – «це не просто атрибут національної культури, вона – особливий феномен Божественного походження» [9]. Він надзвичайно тонко відчував і усвідомлював потужну виховну духовну силу рідної мови:

*Найбільша наша сила –
Це наша Рідна Мова:
Вона нам мати мила,
Народові основа!
І поки Мова в силі,
Живе міцна держава,
І ми їй діти милі,
Як мова нам хувава!* [7, с.295].

Духовна культура українського народу значною мірою сформувалася й під впливом конфесійної літератури, писаної високим стилем – старослов'янською мовою, яка стала для українців «першим словесним виразом найвищих духовних цінностей – християнського віровчення» [1, с.5].

Старослов'янською та церковнослов'янською лексикою активно займалися чеські, словацькі, болгарські, словенські, хорватські, російські, німецькі й інші мовознавці. З українських учених, котрі досліджували старослов'янську мову, варто відзначити В. Григоровича, М. Смотрицького, А. Майбороду, М. Станівського, К. Трохимовича та багато інших. Наукові праці, присвячені вивченню церковнослов'янської мови як українського варіанта старослов'янської належить академікові М. Возняку, О. Потебні, С. Грушевському [2, с.56]. Проте «останнім дослідником, який залишив по собі серйозні студії, був професор Іван Огієнко (Митрополит Іларіон)» [6, с.3]. Він, як дослідник історії писемності та старослов'янської мови, видав титанічну працю, виконану з надзвичайною любов'ю й ретельністю, – десяти томну «Історію церковнослов'янської мови», дбав про давню українську вимову старослов'янських текстів X-XI століть і застерігав від їх зросійщеного читання [8, с.229].

Читаючи рядки релігійних творів І. Огієнка, мимоволі занурюєшся в містичний світ, хоча думаєш про реальний, знаходиш лоскитно-тривожні, а може й із відтінком радості, умиротворення слова, від яких віє давністю, глибиною віків, духом предків. Звичайно, це старослов'янські, які перейшли до лексичного складу східнослов'янських мов від старослов'янської, що набула статусу «священної» і мала певний час міжнародне значення [4, с.39].

Спробуємо схарактеризувати фонетичні, словотвірні та лексичні запозичення зі старослов'янської мови на матеріалі філософських містерій митрополита Іларіона.

Спершу простежимо функціонування старослов'янських нізмів, які виокремлюються за фонетичними ознаками:

1. Неповноголосні звукосполучення [ра], [ла], [ло], [ре], відповідно до українських [оро], [оло], [ере]: *бранець, прах, Град, хранити, Хранитель,*

Храм, ограда, Владика, глас, предвічний, златавий, злото, благословення. — *Та надлетіли птахи-бранці, — Й його ковтули рано влітку...* [7, с.39]; *Це душу бадворить величний мужчина, увесь у златавім багрянім промінні* [7, с.83]; *Хоч я вперед дивлюсю сміло, Мене тримає земний прах...* [7, с.124]; *І Щастя — в довічному льоті До Правди, Зорі в Небесі, — Тому вона ходить не в злоті, Не в земній минулій красі!..* [7, с.154]; *На Небі в Божім Горнім Граді Широко соняшині Оселі...* [7, с.195]; *А з неба батько Многоокий Хранить мене й овець від Зла!* [7, с.214]; *І скрізь запахло, як у Храмі, Збулися давні наші мрії...* [7, с.271]; *Предвічний воїн Бога-Слова З Небес народові на чати...* [7, с.292]; *Спішу, Владико, з всеї сили: Ляхи Священника знов вбили!..* [7, с.273] та інші.

2. Звукосполучення [ра] на початку слова перед наступним приголосним відповідно до східнослов'янського [ро]: *раб, рабиня, рабини, раби, рабський, рабська, рабство, рало.* — *Яка б була творцеві хвала, Коли б жили рабами люди, Коли б Мойого Ідеала Творили рабські задрі груди?* [7, с.18]; *В людей невільництво — потреба, Бо люди Темряви сини: Вони живуть рабами Неба, Або рабами Сатани. Бо рабство — людська це істота, А персні їм — тяжкі кайдани* [7, с.33]; *Я щиро каюсь перед Богом, Як раб останній за порогом!..* [7, с.191]; *Господь створив Адама паном, А жінка — то йому рабиня* [7, с.237]; *Й душа бунтує, мов в в'язниці, Супроти рабської неволі* [7, с.212]; *Та ж Холмську Землю князь Данило Зорав своїм русинським ралом...* [7, с.274]; *І вернуться брати відпалі, І буде свято в Україні, — Оратимем в одному ралі, В Молитві й Щасті — всі єдині* [7, с.318].

3. Сполучення приголосних звуків [жд], кому на місці праслов'янської сполуки *dj в українській мові відповідає [ж], [дж]: *ждати, страждання, нежданний, нежданно, страждати.* — *Тебе застую невпору, Коли найменше будеш ждати* [7, с.63]; *І поки дійдеш домовини, Страждань натерпшишя уцерть...* [7, с.66]; *Правдиве Щастя метеором, Як гість нежданний, йде до нас...* [7, с.136]; *Та прийде нежданно й для неї Хвилина, Й впаде, як комашка безсила...* [7, с.147]; *Страждання випила я чашу Глибоку і повну аж до дна* [7, с.161]; *Хвилина вибила Остання: спини, о Смерте, всі страждання!* [7, с.197]; *Це холмицянин, — на власній землиці бездомний, Що за Віру страждає ізнов...* [7, с.276] та інші.

4. Початковий [j] відповідно до староукраїнських звуків [о], [у], наприклад: *єдина* (прикметник), *єдина* (іменник), *єдине, єдині, єдність, єднання, (по) єднати, (з) єднатися, Єва, єство, Єгипет, юний, юні, юнак, юрба, юдоль* (земна долина, повна печалі [7, с.328]; місце, де страждають, мучаться, терплять нестатки [7, с.612]). — *Між ними Праця — ціль єдина Твого земного існування* [7, с.45]; *Цвілі в Єгипті горді твори, Та все посік мечем Камбіз...* [7, с.70]; *А я створю на них в'язниці, На мрії сховище єдине* [7, с.71]; *І тільки ти, моя єдина, Ще світиш діду в дні жорстокі!* [7, с.112]; *Найбільше Щастя — жити в Бозі, Усім єством із Богом жуть...* [7, с.156]; *Нехай же теплу єдність нашу Любов оживлює одна!* [7, с.161]; *У мене очі все веселі, Мої бажання вічно юні!* [7, с.61]; *На мене прете ви юрбою, Вампіри із безодні...* [7, с.111] і подібні.

До словотвірних особливостей старослов'янізмів належать такі, як:

1. Префікси:

а) *вос-* (переважають) та *воз-* (одиничне вживання в містерії «Каїн і Абель»): *воскреснути, воскресати, воскресіння, Воскресіння, Воскресіння, Воскресення, Христос Воскрес, воскреслий, воскресла, воскресні, возсідати.* Наприклад: *Не може бути Добра без Зла, Як воскресіння без розп'яття...* [7, с.27]; *Й таки за Богом йде Людина, Й несе Воскресення Голгота!* [7, с.52]; *Христос Воскрес — і Воскресіння Принесло світу Слово Боже...* [7, с.75]; *Настане час, — воскреснуть мертві, І ви-*

йдуть всі живими з гроба... [7, с.75]; Засяла знов Гора Данила, Йї моїми кволими руками Забила в ній воскресла сила [7, с.270]; І на воскреслім ріднім лузі Були могили нам готові... [7, с.271]; Та вже нераз перед тобою Мерця хотіли воскресити... [7, с.272]; Он Господь Саваот возсідає на Троні [7, с.252] та інші;

б) пре-: престол, преісподня, премудрість, премудрий, премудрі, Пресвятий (іменник), пресвятая (прикметник), пресвяте, пречисті, пречиста (прикметник), Пречиста (іменник), преславна, преславні, прекрасний, прекрасна, прекрасне, прекрасен, превисокий, претишні. Наприклад: Господь на всевишнім Небеснім Престолі... [7, с.11]; Відкриває Господь Свої Usta Пречисті, і стелиться Слово Господнє... [7, с.11]; Кругом ясні Йїого Оселі Снять млосно Мрію Пресвятую... [7, с.22]; І вийшла з рук Йїого Вселенна Пречиста в твореві святому! [7, с.32]; Йї твою премудрість незору Погине враз черва безсили... [7, с.65]; Опіка прийде з ним Господня, В Покрову візьме нас Пречиста! [7, с.80]; І я молився Присятому: нехай святиться ця хвилина! [7, с.127]; Все тягнуть Душу на безодню, І звідси родиться Недоля, Що пхає всіх нас в преісподню... [7, с.134]; Йї хвалімо Нею Бога, Премудрого Творця, – Вона у Рай дорога До Рідного Отця! [7, с.296] і подібні;

в) пред-: предвічний, предвічна, Предвічний (іменник). Наприклад: Чом повно кривди та печалі У цій предвічній завірjosі [7, с.14]; Йї ніколи в нас немає згоди... Тому й не пши насолоди Нам з рук Предвічного Творця [7, с.129]; А ми не кинем й на хвилину Предвічну Заповідь Господню! [7, с.241]; Слово – то меч обосічний... Таким йїого видав Предвічний Людині на зброю давно [7, с.302]; Предвічна наша Рідна Мово, – В розвої ти двигун могутній [7, с.303] та інші.

2. Іменникові суфікси:

а) -ств-: тиранство, панство, багатство, Царство, людство, блаженство, заступство, насильство, птаство, рабство, убивство, єство, лукавство, братовбивство, крутійство. Наприклад: На Світі повно ще сваволі, І повно хижого тиранства, Йї Опіку з Божих рук поволі Собі забрали руки панства... [7, с.50]; Покинеш все багатство земне, Йї голодна з їсть тебе черва... [7, с.68]; Блаженства вічні там на сталі, І за Чесноти вічна слава [7, с.196]; В Останній Хвилині Не тратьмо Надії: Поможє Людині Заступство Марії!.. [7, с.198]; Скрізь повно Лиха, повно болю, І повно рабства скрізь так саме... [7, с.236]; А слово грізне та гаряче – Огонь на лукавства ворожі... [7, с.302]; А в вас у Церкві візьме гору Труїне крутійство та обман... [7, с.317]; Єдина мета йї – Спасіння, Увести усіх в Царство Боже... [7, с.314] та інші;

б) -ин- (із закінченням -я): гординя, рабиня, пустиня, господиня, Святиня, Благостиня (доброта [1, с.20]; милість Божа [7, с.328]). Наприклад: Господь віддав усю Природу На вжиток спрагненій Людині, А ти обертаєш на шкоду Усе в своїй сліпій гордині [7, с.43]; Та Тіло створить з них рабині Йї скуе на Духа смертні грами [7, с.65]; І в Душу мою лився спокій Святині, І в Серці зболілім розцвівся Сіон [7, с.144]; Від них розцвічують пустині, Спадають з душ тяжкі каміння... [7, с.209]; Та в Бога будемо пригріті, Бо в Нього повно Благостині! [7, с.198]; Адам весь день шугає ланом, А я – лиші дітям господиня... [7, с.237]; Йї щаслива я в Йїого Святині, – Зо мною Бог! [7, с.231] і подібні;

в) -тель: Небожитель, приятель, Служитель, Створитель, Творитель, учитель, Хоронитель, Хранитель. Наприклад: До Бога тихо підлітає, у білих шатах, Ангол Хоронитель [7, с.17]; Творителю, з Твоєї волі Душа прийшла на Всесвіт знову [7, с.17]; А ми, Служителі численні, даємо лад у цій безодні [7, с.23]; Шануй Створителя в Молитві, Йї виконуй весь Йїого Закон... [7, с.102]; Розсівся, як приятель, сміло, й наїстися смачно готов! [7, с.147]; Та ж бать-

ко був Хранитель Раю, Справляв у Господа посаду... [7, с.220]; Святі Отці й Учителі Церкви – так само майже всі були й гарячими релігійними поетами, і писали полум'яні вірші грецькою мовою... [7, с.325] та інші;

г) -тв- (із закінченням -а): битва, гонитва, жертва, молитва. Наприклад: Пахка, мов рожа, Богу жертва, Найприємніша з всіх жертвов... [7, с.45]; А хто себе приніс у жертви, Того в Раю Господь сподоба... [7, с.75]; Найкраща Господу Молитва, То Праця плідна та віддана, І з нею легка вся гонитва, Яку ведемо ми від рана [7, с.82]; Сміливий будь у земній битві За свій надзоряний Сіон [7, с.103]; В своїй Любові неозорій Для світу Він пахуча Жертва [7, с.103]; Молитва приносить нам радість небесну, Молитва вспокоює душі, Молитва дорого показує чесну На водах грізних і на суші! [7, с.250] та інші.

3. Дієприкметникові суфікси -ущ-, -ющ-, -ящ- у прикметниках сучасної української мови: годящий, живуций, жируций, загребуций, завидюций, минуций, насуций, невмируций, палюций, плодюций, трудяций, цілюций. Наприклад: На горе є мозутні ліки, – Святий, цілюций рани, Час... [7, с.34]; Я буду бити з моря й з суші, Й сипну згори палюцим плином... [7, с.69]; Я всім даю живуций соки, Я рідний батько Прометей [7, с.83]; Як Дід заснув, його Тіло також уособилось у постаті простакуватого мужчини з заребуцими руками й завидюцими очима... [7, с.117]; Я невмируце, як тварина, Міняю тільки форму в творі... [7, с.121]; Утиште минуці бажання, Бо земне минає, як сон... [7, с.154]; А я на праці все відрана, Трудяций на ставу рибак... [7, с.178]; Без зерна колос – потеруха, Годяций тільки на полову! [7, с.299] та інші.

4. Складні слова з першими компонентами благо-, зло-, мило-, много-, перво-: благодійний, благовонний, благодать, благодостя, благоухання, благословення, благоговійно, злоречити, злорічна, злорадний, злорадно, милосердний, милосердя, многоокій, Первозванна (іменник). Наприклад: Та незабаром знову він злоречить, і сіє плевели отруйливі на вітер [7, с.32]; Духовні ж скарби благодійні Й несуть надзоряні розкоші! [7, с.77]; Усім нам пахне вонним Раєм, Усім нам сниться Благодать [7, с.129]; А з Неба Батько Многоокій Хранить мене й овець від Зла! [7, с.214]; І надзоряні пахоці благоухання Побільцують Райських утіх [7, с.252]; Господь милосердний дає для Людини Широку дорогу спасіння [7, с.258]; Оце звірку Лжа злорічна, Для Світу видумка, Мана! [7, с.54]; Ти Апостольська Церкво моя Первозданна, Засяй нам, як сонце ясне... [7, с.310] та інші.

В аналізованих творах Івана Огієнка окрему лексичну групу, значну за обсягом, стилістичними функціями та семантичними ознаками становлять старослов'янізми, засвоєні ще з XI століття, коли старослов'янська мова виконувала роль єдиної міжнародної літературної мови всього слов'янства. Наприклад: Ангол, Ад, Архангел, алилуя (приспів у богослужбових текстах; букв. «прославляйте Ягве») [1, с.13], апостоли, архиерей (першосвященник) [1, с.15], Божий Син, Божя Ласка, Бог, Божя Хвала, Слава Божя, Блаженний, брат, Божий Суд, віщий, віщати, Вселенна, вонний, вонноц, Віщий Дух, вия (шня) [1, с.42], Владика, вує (марно, даремно) [1, с.41], Господь, Господній, Господня Воля, гріх, Глаголи Божі (слова Божі), Слово Господне, Господній Образ, Десниця (правиця) [1, с.53], Душа, Диявол, Демон, Дух Святий, злоба, Лжа, ложе, лоно, мамона (майно; уособлення грошей, майна, які запановують над людиною) [1, с.105], мста, небесний, Небеса, Небесна Палата, Небо, навсує (надаремно) [7, с.328], огонь, Отець, оний, прорікати, Пророк, плевел (бур'ян) [7, с.328], побідний, Піснопіння, пекло, псалми, Праведність, Причастя, Престол, персти, Православіє, православний, пута, Ризи, Рай, спервовіку, свобідний, Спасіння, священик, соборна, спона (перепона, перешкода; затримка) [1, с.258], супроти,

Тьма (пітьма) [1, с.281], творець, тать (злочинець) [1, с.271], Ум Господній, узріти (побачити; довідатися) [1, с.285], уста, уxo, Христос, Херувим (один з дев'яти ангельських чинів) [1, с.288], Храм, Церква та інші.

Кожен старослов'янськ, використаний автором у поетичних рядках, зберігає розміття відтінків, тонів і напівтонів живої кирило-мефодіївської доби, допомагає торкнутися до давнього, предковичного Слова й відчути його «спередвіку» звучання.

Безперечно, аналізовані твори – то розмова з Богом. Через них ми отримуємо одкровення для душі, спілкуємося з пращурами, пізнаємо Добро і Зло, вчимося жертвності, самовіддачі, служіння, мудрості.

Містерії Івана Огієнка, сповнені глибокого філософського змісту, написані серцем і душею, ще довго слугуватимуть поколінням українських читачів (і не тільки), ненюці Україні, оскільки пульсують живильною енергією, надією на Божу ласку, благостиню, вірою в перемогу Добра; і найважливіше: є пророчими і такими цінними для всіх нас саме зараз:

*І зійде Сонце, й Україна
Засяє вільна й непоборна, –
І зникне поділ та руїна,
І Церква станеться соборна!* [7, с.321].

Список використаних джерел:

1. Белей Л. Старослов'янсько-український словник / Любомир Белей, Олег Белей. – Львів : Свічадо, 2001. – 331 с.
2. Біленька-Свистович Л. Старослов'янська мова : підручник зі словником для дошкільних навчальних закладів / Л. Біленька-Свистович, Н. Рибак. – К. : Крилиця, 2000. – 335 с.
3. Дочинець М. Світильник слова. Книга життя. Життя книги / Мирослав Дочинець. – Мукачево : Карпатська вежа, 2013. – 212 с.
4. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. – К. : Вища школа, 1972. – 404 с.
5. Лізнiченко Н.С. Українська сакральна традиція і релігійна поезія Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / Н.С. Лізнiченко // Наукові записки Інституту журналістики. – К. : Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2005. – Т. 19. – С. 21-26.
6. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова / Я.Г. Мельник, О.М. Лазарович. – Івано-Франківськ. : Видавець Третяк І.Я., 2008. – 244 с.
7. Митрополит Іларіон. Філософські містерії. Твори / Іларіон Митрополит. – Вінніпег, 1957. – Т. 1. – 336 с.
8. Огієнко І.І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / І.І. Огієнко (Митрополит Іларіон); упоряд., авт.-біогр. нариса та приміт. М.С. Тимошик. – К. : Либідь, 1995. – 296 с.
9. Поліщук Я.О. Містерії митрополита Іларіона [Електронний ресурс] / Я.О. Поліщук. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua>.
10. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1980. – Т. 11. – 700 с.
11. Тимошик М.С. Поетична творчість Івана Огієнка / М.С. Тимошик // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : науковий збірник : серія історична та філологічна / [редкол. С.І. Сохацька (відп. ред.), О.М. Завальнюк (голова) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2009. – Вип. VI. – С. 218-226.
12. Ферреро Б. 365 коротких історій для душі / Бруно Ферреро. – Львів : Свічадо, 2013. – 456 с.

The author characterizes use of the Old Slavic words in a religious poetry the «Philosophical mysteries» by Ivan Ogiyenko, it is impossible without that, certainly, to imagine Ukrainian spiritual style and that, keeping south-Slavic lines, is distinguished on phonetic, word-formation and lexical signs.

Key words: the Old Slavic words, religious poetry, mysteries, the Old Slavic language, phonetic signs, derivational features, lexical signs.

Отримано: 20.02.2015 р.

УДК 811.1612'373+340.113

Р. І. Монастирська

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІЗ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ ІВАНА ОГІЄНКА: ПРАВНИЧА ПАРОСТЬ У ДУХОВНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Закцентовано увагу на засадах термінотворення в Україні, настанових ученого, дослідника І. Огієнка про єдність, усталеність, соборність наукової термінології. Зокрема йдеться про перші паростки української правничої термінології, укладання першого академічного словника правничої мови, його особливості, оцінку праці І. Огієнком.

Ключові слова: українська термінологія, фахова термінологія, правничка термінологія початку ХХ ст., словник правничої мови за редакцією А. Кримського, термін права.

Прагнення поставити справу української освіти і науки на найвищий щабель належить талановитим українознавцям, серед яких височіє постать Івана Огієнка, людини енциклопедичних знань, високої культури, борця за українську національну школу. Талановитий наслідувач українського просвітництва, учений доклав чимало зусиль для вироблення національної науки, адже її стан власне «показує ступінь зрілості народу. Усім відомий факт, що саме високий ступінь розвитку української науки змушує держави, де живе український народ, уважніш до нього ставитись» [1, с.491].

У нашій статті звертаємось до підвалин творення української науки, доробку видатних українських діячів І. Огієнка й А. Кримського, на праці яких свого часу було накладено ідеологічне вето, а сьогодні без чого не можна створити повноцінної картини розвитку української мови, науки й культури.

Піднесенню науки сприяє добре вироблена наукова термінологія, про що дбав Іван Огієнко, розуміючи нагальну потребу в її теоретичному підґрунті, й чого головно вимагала українська школа. Тому на сторінках унікальної праці «Наука про рідномовні обов'язки», яку вважають катехізисом кожного українця, Іван Огієнко з великим патріотизмом витворює основні засади українського термінотворення:

- учені в усіх своїх наукових працях мусять конче дотримуватися однієї для цілої нації спільної наукової термінології;
- єдність наукової термінології – сильний двигун розвитку науки, а тим самим і культури народу;
- найкорисніша для народу наукова термінологія – своя рідномовна, оперта на засади своєї мови;